

Tradiția

De Rusalii, în 2004, într-un sat aflat la 12 kilometri de Caracal am asistat la colindarea satului de către un grup de călușari. Amintirile sătenilor păstrează imaginea călușarilor bătrâni din anii '50 - '60 care jucau pe la toate casele și îl dezvăluie pe Moș Coteț, călușar și cobzar, ca fiind dintre cei care au contribuit la unica formă de supraviețuire a călușului în sat, constituirea Ansamblului "Ghiocelul". Cele mai multe păreri se referă la faptul că din pricina comunismului, jocul călușului în forma sa tradițională ar fi fost inacceptabil. Inițiative ale conducerii locale, dublate de implicarea a doi coregrafi de la București transformă ansamblul din Cezieni în emblema și mândria locală. În 2001 preocupările noului primar se îndreaptă spre reînființarea ansamblului din comună, astfel, în afară de continuitate, călușarii din Cezieni își dublează prestigiul: pe lângă renumele de a fi premiați în Anglia se pot lăuda cu succesul din Japonia, de la expoziția mondială de anul acesta.

Când se referă la rosturile călușului, la performarea în alte sate unde nu se făcea căluș, tinerii din ansamblul "Ghiocelul" evocă o vagă întâmplare despre o vindecare miraculoasă ("S-a auzit cazuri, nu știm, noi suntem prea tineri... S-a jucat 30 de ore, poate-i o legendă, poate-i adevărat..."), însă mai degrabă apelează la ajutorul și informațiile sătenilor mai în vârstă sau ale lăutarului lor, Constantin Ghican ("Nea Costină, mata ai auzit vreodată de luatul din căluș?- Ionuț Ghican). Tot ei afirmă că jocul lor, în sat sau la festival duce tradiția "mai departe".

Spectacolul și publicul

"Dincolo de rosturile lui tradiționale, dezghiocat de rămășițele credințelor superstițioase și ale practicilor magice, călușul este astăzi un mare joc de virtuositate și face parte din repertoriul ansamblurilor populare și al echipelor artistice de amatori." (M. Pop, *Considerații etnografice și medicale asupra călușului oltenesc, 1962*)

Pe măsură ce-i urmam pe călușari la fiecare casă și prezența noastră era observată de gazde, complimentele pe care le primeau dansatorii se iveau mai des, iar recomandările pe care le primeam atât de la călușari, ca și de la săteni ("Dodule, să vină, colo, când e mai frumos, pe scenă!") erau să nu ne limităm la observarea obiceiului din sat, ci să profităm de ocazia de a-i vedea la festivalul călușului, care se ținea în acea seară, la Caracal. Pentru prestația pe scenă, călușarii își luau câteva măsuri: renunțau să colinde toate casele, se menajau în timpul dansului astfel încât odihna pe care și-o rezervaseră

înainte de festival să le fie suficientă.

Latura de spectacol a jocului duce la transformări în structura formației de călușari din punct de vedere numeric. Nu mai poate fi vorba de cifrele fatidice la care se referea M. Pop, șapte sau nouă, acum idealul vătafului fiind să conducă un număr de 40-50 de dansatori, din 4, 5 generații. Cel mai adesea grupul din Cezieni întrunește 30 de membri, însă la expoziția din Japonia li s-a impus de către organizatori o participare restrânsă patru călușari și un lăutar. Alte modificări se petrec la nivelul mediei de vârstă: călușarii premiați în Anglia, în 1974 aveau vârsta cuprinsă între 12 și 15 ani.

Dincolo de imaginea pe care o dau coregraful sau regizorul, dansul este vizibil influențat de subiectivitatea, receptivitatea și exigențele publicului. Prezentatorul ansamblului din Cezieni, Constantin Trăistaru, este convins că: ”Trebuie să-i aduci în miezul sărbătorii, în miezul evenimentului.” Astfel rolul prezentatorului apare ca indispensabil, pentru că face ”legătura între spectatori și artiști”, asemeni - ambreiajului – comparația îi aparține - care ”face și desface legătura între motor și restul transmisiei”

Discuțiile purtate cu cei care au participat la concursul din Anglia sau cu cei care s-au întors acum două luni din Japonia, sunt în mod esențial axate pe relația dintre dansatori și public. Locul comun îl reprezintă în ambele cazuri sălile pline, manifestările zgomotoase, chiar din partea calmilor englezi. Numărul mare al publicului îl uimește într-atât pe nea Costină lăutarul, încât japonezii îi par că ies din pământ. Insistența cu care spectatorii îi descos, îi fotografiază - în cazul japonezilor - îi fac să se considere unici în fața oricărei concurențe, dar îl și determină pe vătaf să condiționeze forma în care prezintă fiecare spectacol de fidelitatea celor care vin să-i vadă de câte 20-30 de ori. Teodor Țenea recunoaște în publicul japonez, persoane care plătesc de numeroase ori intrarea la expoziție, numai pentru călușarii din Cezieni, și atunci, spectacolul, va fi mereu altul, pentru că nu admite să se repete în fața spectatorilor, de fapt a ”fanilor”. Comparând publicul lor obișnuit din țară, cu manifestările străinilor, vătaful constată despre japonezi: ”Lor le place, dar nu înțeleg, – astfel, părerea despre români, și anume: ”înțeleg, dar nu le place, le plac manelele” nu pare prea măgulitoare.

Cei de-acasă însă au adăugat personaje sau personalități pe lista admiratorilor din Anglia: fie regina, fie regina mamă, fie un lord englez a ținut în brațe pe cel mai mic călușar, poveste nu întotdeauna confirmată de participanții direcți la concursul cu pricina.

Competiția

Desele participări la concursuri, festivaluri, expoziții aprind în dansatori un puternic spirit al competiției. După 30 de ani de la vizita în Anglia, călușarul de atunci (Ion Ghican) consideră că ceilalți componenți ai ansamblului alcătuit cu prilejul concursului, dansatori și soliști din Constanța, Craiova, etc., au fost de...”să nu zicem, umplutură.”

Cei mai mari dintre călușarii din actualul Ansamblu ”Ghiocelul” fac chiar o analiză a jocului: ”oltenii joacă mai iute, ardelenii joacă... zanga-zanga.”, asta însemnând în rezumat că ei sunt cei mai buni și o pot dovedi: (”am câștigat tot ce se poate câștiga”). Și urmează o listă de premii.

Pentru a asigura pe toată lumea de valoarea lor, de prestigiul câștigat în Japonia se pot folosi cu ușurință cifre: în medie 10000 de vizitatori pe zi, la pavilionul României, din 120 de țări, 119 se puteau vizita într-un minut, fiecare, pentru că nu era nimic de văzut. Chiar și pavilionul Rusiei era vizitat într-un minut, deși, construit pe măsura puterii economice, era de 5 ori mai mare decât al României.

Conștiința propriului talent, umorul și succesele obținute îi dau dreptul lăutarului din Cezieni să-și exprime sincer gusturile. Despre muzica bizantină spune că i-a ajuns, nemaifiindu-i necesar toată viața mersul la biserică. Ca să-și întărească opiniile a observat chiar diferențe de receptare. Când cântau și dansau ei, publicul, în picioare, ținea ritmul, iar la “popi” câte un japonez “mai adormea”, “mai aluneca câte una”.

În relația dintre performeri și receptori, în transformările ce se petrec atât de repede astăzi de la obicei la spectacol, are loc, după cum arată Mihai Pop: “o revalorificare a obiceiului tradițional, o traducere a anumitor acte magice în scene grotești, a dansurilor rituale în dansuri de virtuozitate. Toate acestea au contribuit la transformarea întregului obicei tradițional într-un mare și colorat spectacol.” [...] “Formele vizibile trebuiau să fie cât mai desăvârșit prezentate, interpretarea trebuia să fie de o mare virtuozitate, pentru a emoționa artistic.” – (M. Pop, *Considerații etnografice și medicale asupra călușului oltenesc*, 1962: p.85)

Rezumat

Grație implicării autorităților locale, jocul călușului este reluat în comuna Cezieni în anul 2001, după o pauză de câteva decenii. Tradiția este astfel reluată, însă, o dată cu reînvierea călușului, asistăm la specializarea lui în calitate de joc de virtuozitate, desfășurat pe scenă, cu ocazia festivalurilor. Publicul ce asista la performarea vie a obiceiului suferă și el o transformare, devenind public al festivalului călușului de la Caracal și apreciind această din urmă ipostază a jocului călușeresc drept mult mai atractivă. O dată cu publicul, scena modifică componența grupului de călușari, jocul propriu-zis. Expo Aichi Japan furnizează călușarilor participanți un public infinit mai numeros și mai interesat.

Abstract

Due to the involvement of the local authorities, the dance of *căluș* was performed again in the Romanian commune Cezieni in 2001, after a break of a few decades. The tradition has been thus revived but the dance of *căluș* has changed its ritual character into a spectacular one, being performed on the stage during festivals. The public has also changed at the same time with the custom and people appreciate now the *căluș* dance performed on the stage at the festival at Caracal. The stage performance influences the composition of the *călușari* group. The universal exhibition of Aichi, Japan, gives the *călușari* the opportunity of performing in front of a more varied and interesting public.